

Dr. Jan Sklenář sedmdesátníkem

Vladimír HANÁK

katedra zoologie PřF UK, Viničná 7, 128 44 Praha 2; vhanak@natur.cuni.cz

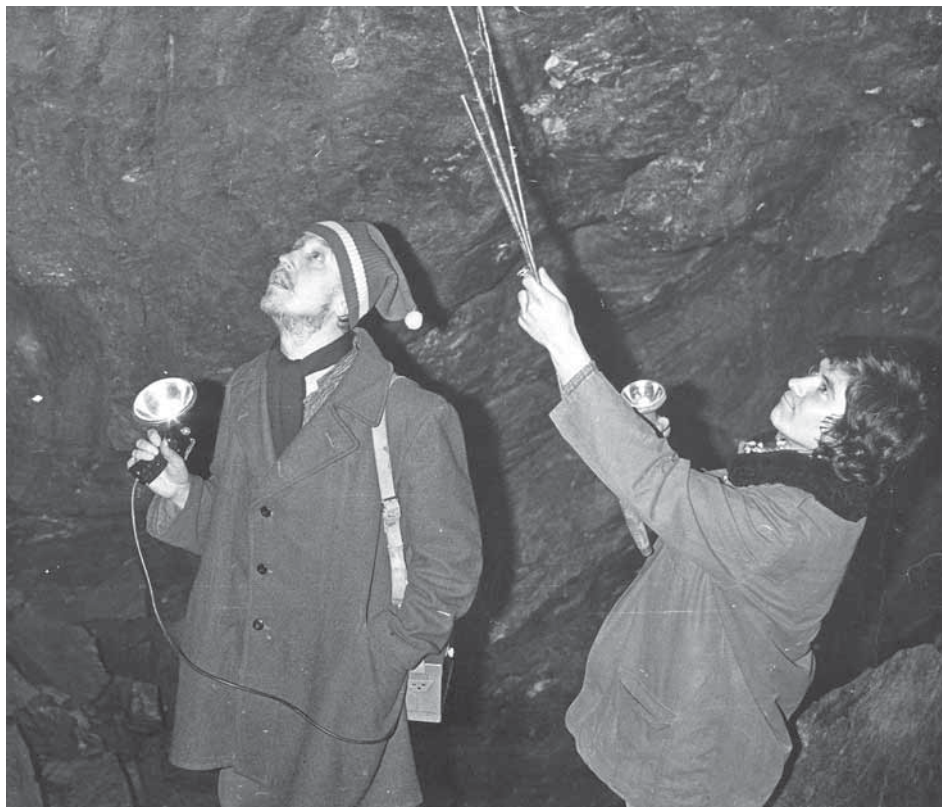
Když se začátkem padesátých let začala na Přírodovědecké fakultě UK formovat skupina aktivních zájemců o výzkum netopýrů (J. Gaisler, V. Hanák, K. Hůrka, J. Hůrková, J. Figala, L. Janský), přišel na fakultu ze Zbraslavi aktivní student Jan Sklenář, zaměřený původně na ornitologii. Zřejmě v důsledku přebytku adeptů ornitologie kolem doc. W. Černého se připojil ke skupině tehdy začínajících mammaliologů a stal se tak vlastně po J. Gaislerovi prvním diplomantem s chiropterologicky zaměřeným tématem diplomové práce. Šlo o práci s jednoduchým názvem *Studie o ekologii netopýra velkého*, což byl tenkrát jediný druh netopýra natolik známý a hojný, aby mohl materiálově zaručit zdárný průběh práce. Student Sklenář se s vervou vrhl do řešení zadaného úkolu a od počátku věnoval většinu svého času terénnímu výzkumu netopýrů v okolí Prahy. Nejen že se účastnil pravidelných exkurzí do zimovišť v Českém krasu, ale prohledal i letní úkryty netopýrů na půdách kostelů a zámků ve středních Čechách a našel řadu reprodukčních kolonií n. velkého i dalších synantropních netopýrů. Záhy mohl začít ekologická a etologická pozorování přímo v konkrétních koloniích, kde si všímal zejména fenologie, aktivity v průběhu noci i celé sezóny a především otázek spojených s rozmnožováním. Jeho diplomová práce byla pak vlastně první obhájenou ekologicky zaměřenou prací o netopýrech, navíc obsahovala i velmi cenná faunistická data. Později byla i zčásti publikována (Sklenář 1962, 1963). Sklenář byl také jedním z neaktivnějších kroužkovatelů, který se v prvních letech nejen účastnil pravidelných značkovacích akcí celého společenstva netopýrů v zimovištích, ale samostatně označil stovky netopýrů velkých ve středočeských reprodukčních koloniích. Většina tehdy získaných poznatků o přeletech mezi letními úkryty a zimovišti v Českém krasu a zejména překvapivá zjištění o stálém kontaktu mezi letními koloniemi byla zčásti výsledkem Sklenářovy spolupráce, i když byla později zahrnuta do souhrnných publikací Hanáka a Gaislera. Právě tyto poznatky se staly podkladem i pro teorii o tzv. “subpopulacích”, dnes v jiném pojetí běžného jevu, známého i u jiných druhů netopýrů. Také materiál zpracovaný v dnes už málo významné studii o ekologii zimování netopýrů v okolí Prahy se zčásti opíral o data získaná Sklenářem. Vklad Sklenářův do počáteční fáze projektu kroužkování netopýrů v ČSR je tedy výrazný a to nejen v podílu práce v terénu, ale i v “úřednické” aktivitě tehdejší “Kroužkovací stanice”, která se skládala nejprve jen ze záznamu kroužkovacích dat v několika tlustých sešitech deponovaných na katedře zoologie PřF UK.

Sklenář byl nepřehlédnutelným účastníkem všech exkurzí za netopýry v šedesátých letech a to nejen v Čechách a na Moravě, ale zejména při delších cestách na Slovensku. Jako člověk veselý a vstřícný přispěl vždy k dobré náladě při těchto akcích a nikdy se nevyhýbal ani nejrůznějším akrobatickým výkonům ve složitých částech jeskyní. Rád vzpomínám zejména na jeho účast na jedné zimní akci v Bulharsku v roce 1965, kdy nám kromě vlastní práce v jeskyních pomohla i jeho dobrá znalost bulharštiny a zejména jeho vynikající taneční schopnosti, kdy při jakési okresní slavnosti v jeskynní oblasti Staré planiny ovládl tamější parket, nakonec předváděl

místním účastníkům bulharské lidové tance a získal nám tak přízeň a podporu okresních orgánů pro naše výzkumy.

Po přechodu do zaměstnání v Krajském muzeu v Pardubicích v sedmdesátých letech soustředil se Sklenář plně na vertebratologický výzkum své sběrné oblasti východních Čech, kde kromě trvalého zájmu o savce pracoval aktivně i ve Východočeské odbočce Čs. společnosti ornitologické. K jeho chiropterologickým aktivitám patří zejména objev masového zimoviště netopýrů v podzemní pevnosti Hanička v Orlických horách, jehož soustavnému sledování se dlouhodobě věnoval (Sklenář 1969, 1979, 1981). Objev tohoto zimoviště pak stimuloval podobné akce v dalších podzemních pevnostech ve východočeském pohraničí (Bouda, Dobrošov) a přinesl i první poznatky o zimování a početnosti netopýra severního u nás.

Ve spolupráci s Rybářem, Milesem a Ročkem pak Sklenář postupně zpracoval výskyt netopýrů východních Čech (Rybář et al. 1973, Sklenář & Roček 1977), který pak později dokončil jeho nástupce v pardubickém muzeu V. Lemberk (2004). Jeho příležitostně chiropterologické aktivity z doby jeho působení na Pardubicku zachycuje připojený seznam nejvýznamnějších prací. Publikoval zejména zajímavé nálezy masových zimovišť *Nyctalus noctula* v Pardubicích a to jak v podstřeší domů, tak i ve stromech. V určité době se Sklenář věnoval také ornitologickému

Kroužkování netopýrů, štola v Orlickém Záhoří, únor 1974. Vlevo Jan Sklenář, zoolog Východočeského muzea Pardubice, vpravo preparátor. Foto Zdeněk Nespěchal, Muzeum Orlických hor, Rychnov nad Kněžnou.

výzkumu, pořádal sbírky pardubického muzea a byl činný i v osvětové práci svého pracoviště. Kromě své výzkumné činnosti v oboru vertebratologie patří i k významným regionálním muzejním pracovníkům Čech, kteří se zasloužili o přírodovědecký výzkum a poznání svých regionů. Jako penzista se dnes věnuje svému koníčku cestování a během posledních let navštívil nejrůznější části světa. Při tom je stále ve styku se svým pracovištěm a plánuje se svým nástupcem další výzkumné akce ve svém kraji. Patří nesporně k předním aktivistům chiropterologického výzkumu Čech druhé poloviny 20. století. Přejeme mu i do dalších let dobré zdraví a ještě hodně zahraničních cest.

Přehled publikací J. Sklenáře s chiropterologickou problematikou

- SKLENÁŘ J., 1958: Nález netopýra brvitého, *Myotis emarginatus* (Geoffroy, 1806) v Čechách. *Zpr. Mammaliol. Sekce PS NM*, **1**(2): 13–14.
- SKLENÁŘ J., 1960: *Studie o ekologii netopýra velkého*. Diplomová práce. Katedra systematické zoologie PřF UK v Praze, 138 pp.
- SKLENÁŘ J., 1961: Ekologické poznámky k zimování vrápců malých (*Rhinolophus hipposideros*) ve středních Čechách. *Čas. Nár. Mus., Odd. Přírodověd.*, **130**: 26–33.
- SKLENÁŘ J., 1962: Poznámky k biologii a postnatálnímu vývoji mláďat netopýra velkého (*Myotis myotis* Borkh.). *Čas. Nár. Mus., Odd. Přírodověd.*, **131**: 147–154.
- SKLENÁŘ J., 1963: Rozmnožování netopýrů velkých (*Myotis myotis* Borkh.). *Lynx, n. s.*, **2**: 29–37.
- SKLENÁŘ J., 1968: Zvířena Orlických hor. *Orlické hory a Podorlicko*, **11**: 8–20.
- SKLENÁŘ J., 1969: Poznámky k rozšíření netopýrů (Chiroptera) ve východních Čechách. *Acta Mus. Regi-anae-hradec.*, *Sci. Natur.*, **10**: 79–87.
- SKLENÁŘ J., 1979: Zimování netopýra rezavého (*Nyctalus noctula*) v dutině stromu. *Práce a studie – Přír., Pardubice*, **11**: 194–195.
- SKLENÁŘ J., 1981: Nález kolonie netopýra velkouchého (*Myotis bechsteini*) v Nízkých Tatrách. *Biológia, Bratislava*, **36**: 1057–1059.
- SKLENÁŘ J., 1981: Ten years of research in winter quarters of bats in the Orlické hory. Pp.: 43–44. In: ROER H. (ed.): *First European Bat Research Symposium. Abstracts*. Bonn.
- SKLENÁŘ J., 1982: Obratlovci státní přírodní rezervace Bohdanečský rybník a rybník Matka. *Acta Mus. Regi-anae-hradec.*, *S. A. Sci. Natur.*, **17**: 215–259.
- SKLENÁŘ J., 1994: Neobvyklé zimoviště netopýra rezavého (*Nyctalus noctula*) v Pardubicích. *Východočes. Sbor. Přírodověd. – Práce a Studie*, **2**: 87–90.
- SKLENÁŘ J., 1996: [*Eptesicus serotinus*]. In: REJL J. (ed.): *Faunistická pozorování. Východočes. Sbor. Přírodověd. – Práce a Studie*, **4**: 183–184.
- SKLENÁŘ J. & ROČEK Z., 1977: Zvířena Orlických hor a Podorlicka. Savci. Pp. 635–647. In: *Příroda Orlických hor a Podorlicka*. OPS, Museum Orlických hor, Rychnov nad Kněžnou.
- RYBÁŘ P., SKLENÁŘ J. & MILES P., 1973: Přehled netopýrů východních Čech. *Práce a studie – Přír., Pardubice*, **5**: 203–238.

došlo 18. 12. 2007